

Ontboezemingen bij presentatie nieuw boek oorlogsvluchtelingen

Door het verstoppen van een fiets onder een bed, heeft de familie Lammert de Vries van De Dam in Dokkum in de oorlogsjaren de eigen tweewieler weten te behouden. Het is een van de verhalen in het boek *Vluchtelingen Dokkum 1940-1945* dat zaterdag werd gepresenteerd.

Het idee hiervoor was afkomstig van de 96-jarige Dirk Holewijn. Zo vertelde hij zaterdagmiddag in het leescafé waar het boek *Vluchtelingen Dokkum 1940-1945* werd gepresenteerd. „De Duitsers wilden de fiets graag hebben, maar ik zei: Dát gebeurt niet. Het stuur is plat gebogen en zo is de fiets onder het bed gelegd. En”, zo vulde hij tot hilariteit van de aanwezigen aan, „ik lag ziek in bed.”

De herinneringen aan de Dokkumer periode van Dirk Holewijn, geboren in 1928 in de Betuwe, zijn uiteraard terug te vinden in het boek van Doede Douma en Reinder Tolsma. „Je leven is altijd een verrassing”, zo vertelde hij naderhand over zijn ontmoeting in de Bonifatiusstad met Mieke Post.

Na het overlijden van zijn eerste

De auteurs Reinder Tolsma (links achter) en Doede Douma (rechts achter) samen met de 96-jarige Dirk Holewijn vanuit van oorsprong De Betuwe en Gerard van Veen (90) uit Amsterdam en hun huidige levenspartners. Aan beide hoogbejaarden, die hun jeugdperiode deels in Dokkum doorbrachten, werden de eerste exemplaren van het nieuwste vluchtelingenboek uitgereikt. Op de foto hebben ze de handen bij hun levensverhaal. FOTO'S JELLE RAAP

vrouw is hij vlakbij haar in Dongeraheim gaan wonen. „Zeven jaar heb ik op en neer gereden om met Mieke koffie te drinken en toen zijn we maar samen gegaan.” Een van de meest aangrijpende gebeurtenissen die hij in 1945 meemaakte, is bij terugkeer een grotendeels verwoeste woning geweest. Dankzij familie kwam er alsnog een jeugdfoto van hem en twee broertjes tevoorschijn die in het boek is gepubliceerd.

Op 17 september 1944 moest hij vluchten. In december vertrok hij

‘Ik ben heel hartelijk door lieve mensen in een huisje verzorgd’

definitief met een groep van 47 mensen naar Noordoost-Fryslân vanuit een steenfabriek als tijdelijk onderkomen. In de omgeving van de fabriek werd naar zijn zeggen een

Duitse soldaat doodgeschoten die met bevroren tenen uit Rusland was teruggekeerd. Een andere Duitse soldaat regelde eten voor hen. Het dubbele gevoel dat hij aan de oorlog overhield, sprak ook uit de vluchtgegevens. Zijn grootmoeder is namelijk in Dokkum begraven. „Die overleefde het niet.”

Ook de in 1934 in De Pijp in Amsterdam geboren Gerard van Veen heeft in de oorlogsjaren veel moeten doorstaan. Om nog enigszins een warme maaltijd te kunnen regelen in die periode verzamelden ze kooltjes bij een gasfabriek voor het opwarmen van eten in een afgedankt verblijf.

Hij zei zich de reis per platbodend vanuit Amsterdam naar het noorden in de bezettingstijd heel goed te kunnen herinneren. „’s Avonds werden we over het IJsselmeer vervoerd en hier”, zo duidde hij het begin van de Dokkumer periode aan, „verwelkomd met liedjes om de kinderen te amuseren en met heerlijke boterhammen.”

Boerengeur

De auteurs Douma en Tolsma stelden eerder lijvige boeken samen over vluchtelingen in de oorlogstijd in West-Dongeradeel en in Oost-Dongeradeel. „Het voelt als een trilogie nu ook het boek over Dokkum klaar is”, aldus Douma.

In totaal hebben ze 8705 namen van diverse soorten vluchtelingen en van kwartiergevers samen kunnen bundelen die in het laatste boek in een index zijn ondergebracht. Onder kwartiergevers worden mensen

verstaan die in de taal van deze tijd zorgdroegen voor bed, bad en brood. Voor Gerard van Veen betrof dat molenaarsknecht Welbedacht van molen ’t Hert die ook als ouderling dienst deed. Pas in 2021 maakte hij kennis met een kleinzoon van deze knecht, doordat er na de oorlog veelal een zwijgcultuur heerste. „Tot voor kort wist ik de naam van de molen niet eens.”

Over zijn Dokkumer periode liet hij zich lovend uit: „Ik ben heel hartelijk door twee lieve mensen in een klein huisje verzorgd.” Twee zusters van hem werden indertijd in Edam ondergebracht. Samen met Welbedacht als ouderling ging hij ter kerke om plaats te nemen als jong ventje tussen de ouderlingen. „Ze hadden altijd een geur bij zich. Het waren”, zo voegde hij er met enige aarzeling aan toe, „het waren denk ik boeren.”

Niettemin doorstond ook hij in Dokkum angstige momenten bij razzia's. Eenmaal bleken Duitsers volgens hem op zoek te zijn naar de zoon van het molenaarsechtpaar. Uit angst verschool hij zich onder de eettafel waar hij plaatsnam op een houten kruis dat kruiselings de vier tafelpoten met elkaar verbond. „Het mooie van de bevrijding heb ik niet in Dokkum meegemaakt, want er was verdriet, veel verdriet. Ik heb dat mooie pas bij terugkeer in Amsterdam beleefd, want het verdriet bleef achter.”

In 2021 heeft hij met zijn tweede vrouw samen een herinneringsplaque aangebracht op het graf van de familie Welbedacht in Aalsum.

Reinder Tolsma overhandigt een van de eerste exemplaren aan Dirk Holewijn.